

Andrzej Kojder

Jezr Licki (12 X 1901 - 31 III 1982 r.)

Przegląd Socjologiczny Sociological Review 35, 233-236

1985

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

JERZY LICKI (12 X 1901 – 31 III 1982 r.)

W ostatnim dniu marca 1982 r. zmarł nagle w Warszawie Profesor Jerzy Licki – prawnik i socjolog, uczeń, współpracownik i kontynuator idei naukowych Leona Petrażyckiego, które nieustrudzenie propagował przez znaczną część swego pracowitego życia. Był wieloletnim wiceprzewodniczącym a następnie przewodniczącym Sekcji Socjologii Prawa Polskiego Towarzystwa Socjologicznego.

Studia prawnicze Jerzy Licki (do 1939 r. Jerzy Finkelkraut) ukończył w Uniwersytecie Warszawskim mając 22 lata. W latach 1925 – 1931 pracował na stanowisku asystenta w pierwszej w Polsce katedrze socjologii, która została utworzona w 1919 r. na Wydziale Prawa UW *ad personam* dla L. Petrażyckiego. Od 1930 r. był adwokatem Warszawskiej Izby Adwokackiej.

Po śmierci Petrażyckiego (1931 r.) współzałożył i objął funkcję prezesa Towarzystwa im. Leona Petrażyckiego w Warszawie. Do wybuchu II wojny światowej był edytorem wszystkich, dzisiaj unikalnych, wydawnictw tego Towarzystwa.

Dzięki niemu zachowała się spora część spuścizny piśmienniczej po Petrażyckim. Poza tłumaczeniami z języka niemieckiego i rosyjskiego opublikował w okresie międzywojennym z rękopisów takie fundamentalne prace Petrażyckiego, jak *O dopełniających prądach kulturalnych i prawach rozwoju handlu*, *Nowe podstawy logiki i klasyfikacja umiejętności*, *Szkice filozoficzne*.

Duża część przygotowanych do druku przez Jerzego Lickiego tekstów Petrażyckiego (zarówno rękopiśmiennych, jak i tłumaczeń) spłonęła w czasie bombardowania Warszawy w 1939 r., w tym opracowane z manuskryptów, bezcenne *Studia socjologiczne*, zawierające przegląd i krytykę teorii socjologicznych oraz zarys własnego systemu socjologicznego autora *Wstępu do nauki prawa i moralności*.

Jerzy Licki był ponadto inicjatorem powstania i opiekunem Koła Socjologicznego Studentów Uniwersytetu Warszawskiego im. L. Petrażyckiego (1933 – 1939). Z Koła tego wyszło wielu świetnie zapowiadających się pracowników nauki o różnorodnych zainteresowaniach, głównie socjologicznych i prawno-politycznych (Stanisława Hermelin, Witold Wedegis, Gerd Skowron, Jerzy Ossowski, Szymon Kachan, Józef Stawiarski, Józef Merliński, Henryk Ekstein). Wszyscy oni zginęli w czasie II wojny światowej.

Począwszy od 1945 r. przez ponad dwadzieścia lat Jerzy Licki łączył obowiązki wysokiego urzędnika państwowego, działacza społecznego i pracownika naukowego. Piastował m. in. stanowiska dyrektora Gabinetu Ministra Pracy i Opieki Społecznej, dyrektora Departamentu Planowania i Budżetu w tymże Ministerstwie, dyrektora Departamentu Ustawodawstwa Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Komitecie Pracy i Płac. Do 1967 r., przez 22 lata, był delegatem rządowym na konferencje Międzynarodowej Organizacji Pracy, wielokrotnie przewodnicząc różnym komisjom konferencyjnym MOP.

Przez cztery lata (do 1951 r.) był wykładowcą polskiego prawa pracy w Uniwersytecie im. Mikołaja Kopernika w Toruniu oraz polityki zatrudnienia i praw pracowników migrantów w Akademii Nauk Politycznych w Warszawie. W 1951 r. został mianowany zastępcą profesora i kierownikiem Katedry Prawa Pracy na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego. Opublikował wiele rozpraw poświęconych polskiemu prawu pracy, m. in. dwutomowy podręcznik *Prawo pracy PRL w zarysie i Wybrane zagadnienia prawa pracy w PRL*. Był zwolennikiem samodzielności i odrębności merytorycznych i proceduralnych w zakresie prawa pracy. Skutecznie bronił tego stanowiska m. in. w czasie prac nad kodyfikacją prawa cywilnego i procesu cywilnego, prawa o wykroczeniach i innych. Reprezentował pogląd, że „działalność legislacyjna w zakresie prawa pracy bardziej może niż w innych dziedzinach prawa nie może być owocna, kiedy obraca się w kręgu rozważań dotyczących poprawności konstrukcyjnej projektowanych norm, ich „logiki wewnętrznej”, bez głębszej znajomości regulowanej materii, „bez badania spodziewanych ekonomicznych i socjalnych następstw działania norm projektowanych. Stąd konieczność bliskiego kontaktu z ekonomią, socjologią, statystyką, demografią i innymi naukami społecznymi” (*Prawo pracy PRL w zarysie*, Warszawa 1964, s. 21).

Mało kto dzisiaj pamięta, że w 1945 r. Jerzy Licki zainicjował i współtworzył Fundusz Wczasów Pracowniczych i że w latach 1959 – 1960 był współorganizatorem Centralnego Ośrodka Doskonalenia Kadr Kierowniczych.

Szczególnie jednak owocną i społecznie doniosłą działalność rozwinął w Polskim Komitecie Pomocy Społecznej, który współtworzył pozostając aż do śmierci członkiem Prezydium Rady Naczelnej. Od 1962 r. przewodniczył Ogólnopolskiej Komisji Przyjaciół Starego Człowieka PKPS. Był także członkiem kolegium redakcyjnego czasopisma „Pomoc Społeczna”. To on zainicjował „Dni Seniora” i opracowywał kolejne programy działania „Ogólnokrajowych Dni Seniora” w latach 1973 – 1979. Za wyjątkowe zasługi dla PKPS nadano mu w 1981 r. tytuł honorowego członka.

Za swoją działalność zawodową, organizatorską i społecznikowską był wielokrotnie odznaczany, m. in. Krzyżem Oficerskim i Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, medalami Zwycięstwa i Wolności, Złotą Odznaką PKPS, Odznaką Zasłużonego Opiekuna Społecznego i Złotą Odznaką Honorową za zasługi w rozwoju Pracowniczych Ogrodów Działkowych.

Przeniesiony w 1968 r. na emeryturę jeszcze przez siedem lat prowadził seminaria i egzaminy magisterskie z prawa pracy na wszystkich rodzajach studiów w Wydziale Prawa i Administracji UW.

Począwszy od 1970 r. większość swego czasu poświęcał, poza pracą w PKPS, działalności w Polskim Towarzystwie Socjologicznym. W 1971 r. został wybrany wiceprzewodniczącym, a w marcu 1979 r. przewodniczącym Sekcji Socjologii Prawa PTS. Dzięki jego ogromnej energii, zapałowi i zdolnościom organizacyjnym Sekcja ta była niewątpliwie najaktywniej działającą sekcją Towarzystwa. Każdego roku odbywało się około dwudziestu odczytów, organizowane były konferencje naukowe, wydawane – zarówno w języku polskim, jak i angielskim – biuletyny i informatory. Profesor Jerzy Licki czuł się dobrze wśród ludzi młodych, którzy go otaczali. Zawsze służył im mądrą radą i serdeczną pomocą. Ułatwiał pierwsze kroki w pracy naukowej, stwarzał możliwości przedstawiania na forum publicznym pierwszych, samodzielnych dokonań badawczych. Jego skrupulatność, dociekliwość i wnikliwość naukowa, poczucie odpowiedzialności za każdą sformułowaną tezę, zmysł dostrzegania problemów istotnych wśród kwestii zdawałoby się drugorzędnych – stanowiły dla młodych adeptów nauki wzór jedyny w swoim rodzaju.

W Polskim Towarzystwie Socjologicznym Jerzy Licki wygłosił ponad dwadzieścia odczytów. Większość z nich dotyczyła twórczości L. Petrażyckiego. Kilkuletni cykl zatytułowany „Obrachunki Petrażyckańskie” poświęcił miejscu i roli Petrażyckiego we współczesnej nauce polskiej i zagranicznej. Wszystkie swe wystąpienia starannie przygotowywał, z reguły w wersji gotowej do druku. Wzbraniał się jednak przed ich publikacją, pracując od wielu lat nad wielotomową monografią o życiu i twórczości Petrażyckiego. Dzieła tego nie zdążył ukończyć, tak jak i przygotowywanego dla Biblioteki Socjologicznej PWN wyboru pism Petrażyckiego.

Ale nie tylko w Sekcji Socjologii Prawa PTS rozwijał Profesor Licki szeroko zakrojoną działalność naukową. Podjął również wielce owocną współpracę z Sekcją Socjologii Wsi i Rolnictwa organizując wiele posiedzeń na temat samorządu rolniczego i zagadnień pokrewnych. Był inicjatorem wprowadzenia do tematyki obrad VI Ogólnopolskiego Zjazdu Socjologicznego w Łodzi w 1981 r. problematyki starości i organizatorem zjazdowej grupy roboczej poświęconej tej sprawie. Ponadto, rozpoczął starania o utworzenie w PTS Sekcji Socjologii Starego Człowieka.

Jerzy Licki żył tak, jakby nie miał się go czas. Dlatego z taką łatwością podejmował ciągle nowe zadania i inicjatywy. Dlatego ludziom znacznie młodszym od niego nie zawsze udawało się za nim nadążyć.

Mimo rozlicznych funkcji, które pełnił, ról, w których występował, działań, które podejmował, największą pasją jego życia, swoistą namiętnością intelektualną, były wspomniane już „Obrachunki Petrażyckańskie”. Jednym z głównych celów, który sobie postawił w ostatnich latach, było wprowadzenie do nauki

światowej twórczości Petrażyckiego. W dużej mierze cel ten osiągnął, m. in. dzięki uwieńczonej powodzeniem inicjatywie ustanowienia Międzynarodowej Nagrody Naukowej im. Leona Petrażyckiego. Do jury tej nagrody zostali powołani, obok Jerzego Lickiego, tak znakomici uczeni, jak Vilhelm Aubert z Norwegii, Jean Carbonnier z Francji, Renato Treves z Włoch i Laurence M. Friedman z USA.

Profesor Jerzy Licki pozostawił, tak jak pół wieku wcześniej jego mistrz i nauczyciel, liczne *inedita* – studia, szkice i rozprawy krytyczne, a także cenny niezwykle zbiór materiałów archiwalnych. W interesie społecznym leży rychłe opublikowanie całej tej spuścizny, aby stała się dobrem wspólnym, świadectwem rzetelnej roboty naukowej i obywatelskiego zaangażowania w sprawy współczesności i przyszłości.

Andrzej Kojder